

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М.П.Долішнього НАН України»

Василь КРАВЦІВ

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

про виконану роботу у 2021 році в рамках реалізації проєкту
із виконання наукових досліджень і розробок

Фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів і територіальних
громад на засадах поведінкової економіки

Назва конкурсу: Підтримка досліджень провідних та молодих учених
Ресстраційний номер Проєкту: 2020.02/0215

Підстава для реалізації Проєкту з виконання наукових досліджень і розробок (2020.02/0215
Фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів і територіальних громад на
засадах поведінкової економіки) Договір № 26/02/0215 від 27 квітня 2021 р.

Рішення наукової ради Національного фонду досліджень України щодо визначення переможця
конкурсу «Підтримка досліджень провідних та молодих учених»
протокол від 16-17 вересня 2020 року № 21

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТ

Загальна тривалість виконання проєкту 21 жовтня 2020 року – грудень 2022 року

Тривалість виконання Проєкту у 2021 році

Початок – 27 квітня 2021 року

Закінчення – 15 грудня 2021 року

Загальна вартість Проєкту, грн. 3291216 грн.

Вартість Проєкту по роках, грн.:

1-й рік 470904 грн (чотириста сімдесят тисяч дев'яност чотири грн)

2-й рік 1360600 грн (один мільйон триста шістьдесят тисяч шістьсот грн)

3-й рік 1459712 грн (один мільйон чотириста п'ятдесят дев'ять тисяч сімсот дванадцять грн)

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАВЦІВ ПРОЄКТУ

до виконання Проєкту залучено 7 виконавців, з них:

доктори наук 3;

кандидати наук 3;

аспірант 1.

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРАНТООТРИМУВАЧА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ(Ї) СУБВИКОНАВЦЯ(ІВ) ПРОЄКТУ

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»,
79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4 (ЄДРПОУ 05539979)
КВЕД 72.2 (основний)
Субвиконавець проєкту відсутній.

4. ОПИС ПРОЄКТУ

4.1. Мета Проєкту обґрунтування теоретико-методологічного концепту дослідження фінансових детермінантів, розроблення інструментарію прийняття фінансових рішень в умовах невизначеності, сценаріїв відновлення економічного зростання регіонів і територіальних громад, напрацювання практичних рекомендацій щодо актуалізації фінансових детермінантів забезпечення їх фінансової стабільності з урахуванням поведінкових ефектів.

4.2. Основні завдання Проєкту : 1) виявити, систематизувати і оцінити дію фінансових детермінант на соціально-економічний розвиток регіонів і територіальних громад з урахуванням принципів поведінкової економіки; 2) оцінити рівень бюджетної безпеки як ключової детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів і територіальних громад в умовах невизначеності; 3) оцінити міграційні та споживчі рефлексії як елемент відтворення суспільних благ в умовах мінливості економіки; 4) ідентифікувати поведінкові фактори та обґрунтувати їх роль у прийнятті фінансових рішень на різних рівнях управління; 5) дослідити вплив індивідуальних особливостей на процес прийняття рішень на регіональному та локальному рівнях; оцінити фінансовий добробут домогосподарств і громад; 6) виявити тенденції та з'ясувати природу фінансових дисбалансів на регіональному рівні, проаналізувати причини їх виявлення.

4.3. Детальний зміст Проєкту:

- Сучасний стан проблеми

На початку 2020 року регіональні та локальні економічні системи зазнали якісних змін, обумовлених наслідками пандемії. Для України, як і багатьох інших країн, загальносвітова невизначеність в термінах подолання пандемії та масштабах її впливу на економічні процеси, спровокували негативні фінансові ефекти. Обмежувальні заходи, що трансформувалися в зниження економічної активності, миттєво перейшли в площину негативних тенденцій. Невизначеність в можливих сценаріях відновлення національної економіки унеможливила формування надійної фінансової основи сталого поступу регіонів та територіальних громад. Тому актуалізуються питання комплексного дослідження значимості фінансових детермінант та оцінювання їх впливу на зростання економіки регіонів та територіальних громад на засадах поведінкової економіки, позаяк вона дає змогу окрім об'єктивних факторів врахувати ірраціональну поведінку учасників фінансово-економічних процесів в умовах невизначеності та ризику.

- Новизна Проєкту

Обґрунтовано зміст та ієрархічну підпорядкованість фінансових детермінант, визначено їх вплив на процеси економічного зростання регіонів і територіальних громад в умовах невизначеності з урахуванням принципів поведінкової економіки. Доведено, що така сегментація сприятиме встановленню двостороннього зв'язку між економічним розвитком та зміцненням фінансової стабільності регіонів та територіальних громад; поглиблено теоретичні засади бюджетної безпеки, шляхом розширення її розуміння, виходячи із територіальних особливостей та визначення ризиків, що несуть загрози бюджетній безпеці територій; набуло подальшого розвитку наукові підходи до ідентифікації викликів та ризиків зміцнення фінансової стабільності і збалансованого поступу територіальних громад та регіонів, що дозволить розвинути інструментарій фінансової науки та передбачати можливі сценарії покращення місцевих фінансів з урахуванням поведінкових ефектів та наслідків прояву пандемії; поглиблено рефлексивний підхід у дослідженні споживчої поведінки, який акцентує увагу на аналізуванні споживчих рефлексій як результату осмислення суб'єктом своєї фінансової спроможності, вираженої через витрати, що усталено детермінують модель його економічної поведінки; запропоновано прикладний інструментарій підвищення ефективності прийняття рішень суб'єктами економіки на основі виявлення поведінкових упереджень та їх модифікації, використання якого може бути корисним як при формуванні стратегій розвитку, так

і при вдосконаленні індивідуальних поведінкових упереджень; розроблено та апробовано інструментарій оцінювання фінансового добробуту в проекції двох рівнів (територіальні громади, домогосподарства) та його впливу на темпи економічного зростання регіонів з використанням коефіцієнтів динамічної і балансової еластичності до зміни фінансових детермінант.

- **Методологія дослідження (до 400 знаків)**

Для оцінювання ступеня впливу ФД на економічне зростання регіонів та територіальних громад задіяно кореляційний, статистичний, порівняльний аналіз; для визначення типів територій – кластерний аналіз, логічного узагальнення та групування; системно-структурний та функціональний аналіз – для вивчення стану та тенденцій фінансово-економічних систем. Для ідентифікації поведінкових факторів задіяно порівняльний аналіз, логічного узагальнення та групування; для побудови емпіричного показника економічного зростання регіонів України та фінансового добробуту використано мультиплікативний підхід на основі методу *Principal Components*; обґрунтування взаємовпливів економічного зростання регіонів і фінансового добробуту громад здійснено за допомогою VAR-моделювання; графічні – для інтерпретації результатів.

5. ОТРИМАНІ НАУКОВІ АБО НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ (до 2 сторінок) в поточному році/ в рамках реалізації Проєкту, зокрема:

5.1. Опис наукових або науково-технічних результатів, отриманих в рамках виконання Проєкту (із зазначенням їх якісних та кількісних (технічних) характеристик)

В результаті виконання Проєкту було отримано такі результати (по 1 етапу 2021р.): систематизовано фінансові детермінанти і визначено їх дію та характер впливу на економічне зростання регіонів та територіальних громад в умовах невизначеності; розроблено наукові підходи до ідентифікації ризиків та викликів сталого поступу регіонів та громад; визначено та обґрунтовано зміни поведінки суб'єктів економіки під дією карантинних обмежень; визначено та обґрунтовано можливі ефекти та наслідки впливу зміни поведінкових закономірностей на економіку та розвиток територіальних громад; узагальнено базові засади бюджетної безпеки територій; запропоновано алгоритм та проведено оцінювання бюджетної безпеки на регіональному та локальному рівні на основі методу прийняттого бюджетного ризику в умовах невизначеності; запропоновано напрями зміцнення бюджетної безпеки територій; удосконалено концептуальну модель аналізування міграційних аспірацій населення (апробовану на прикладі Львівської області), яка ґрунтується на побудові емпіричного показника рівня міграційних аспірацій, зваженого на фінансову депривацію домогосподарств; удосконалено методичний інструментарій (та проведено апробацію) оцінювання економічної поведінки домогосподарств з визначенням її основних моделей – споживчої, інвестиційної, заощаджувальної.

(по 2 етапу 2021 р.): ідентифіковано поведінкові фактори та обґрунтовано їх вплив на прийняття фінансових рішень на регіональному рівні за напрямками: споживча поведінка населення; підприємницька активність; кредитно-інвестиційна та управлінські рішення влади; запропоновано прикладний інструментарій підвищення ефективності прийняття рішень суб'єктами економіки на основі виявлення поведінкових упереджень та їх модифікації; обґрунтовано доцільність зміни підходу до формування та аналізу поведінки суб'єктів економіки на локальному рівні в умовах невизначеності з фокусом на зосередження на стійкості до помилок, а не на влучності прогнозів; поглиблено наукові засади ідентифікації чинників колективних поведінкових реакцій та виявлення їх поляризації на рівні окремих індивідів та соціальних груп; поглиблено теоретико-прикладні засади дослідження фінансового добробуту шляхом ідентифікації складових його формування і можливостей підвищення (фінансові, майнові, поведінкові активи та умови середовища), об'єктивуванням індикаторів оцінювання на інституційних і просторових рівнях; розроблено та апробовано інструментарій оцінювання фінансового добробуту в проекції двох рівнів (територіальні громади, домогосподарства) та його впливу на темпи економічного зростання регіонів з використанням коефіцієнтів динамічної і балансової еластичності до зміни фінансових детермінант; поглиблено теоретичні основи дослідження фінансових дисбалансів регіонів (через декомпозицію фінансової стабільності, вразливості та нестабільності; детермінацію видів та

характеру впливу); на основі розробленого інструментарію встановлено причини виникнення дисбалансів та запропоновано механізми їх нівелювання та регулювання.

За результатами досліджень опубліковано: 30 праць з них: 4 – у журналах, що обліковуються в БД Scopus/WoS; 13- у фахових виданнях України; 3 – у закордонних періодичних; 1- науково-аналітична доповідь; 9 тез доповідей у матеріалах міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Практичне використання результатів за Проектом підтверджено листами-впровадження від: Міністерства розвитку громад та територій (довідка від 23.06.21 №7/36/27082-03; від 15.07.21 № 8/36.5.1/4056-21); ВРУ (довідка від 20.07.21 № 04-23/13-2021/241745; 16.07.2021 № 04-16/14-2021/237349); ЛОДА (довідка від 28.07.21 № 1-52/128); ЛОДА (довідка від 10.08.21 №5/7-9072/0/2-21/1); ЛМР (довідка від 14.12.21 № 2305-вих-118614); РВАОТГ (довідка від 21.10.21 № 128).

5.2. За наявності науково-технічної продукції обґрунтування її переваг у порівнянні з існуючими аналогами

Переваги отриманих результатів над існуючими вбачаються в комплексному вирішенні науково-практичної проблеми теоретичного осмислення значимості фінансових детермінантів, обґрунтування теоретико-методологічних засад їх дослідження, оцінюванні впливу, а відтак і модернізації фінансових інструментів забезпечення економічного зростання в координатах поведінкової економіки. Це потребує переорієнтації фінансово-економічного мислення, розроблення вдосконалення фінансових інструментів та створення нових підходів до планування розвитку територіальних громад та регіонів в умовах невизначеності.

5.3. Практична цінність отриманих результатів реалізації Проекту для економіки та суспільства (стосується проєктів, що передбачають проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок)

Практична цінність отриманих результатів вбачається в адресності та конструктивності отриманих теоретико-прикладних розробок, які є науково обґрунтованими та реалістичними.

5.4. Опис шляхів та способів подальшого використання результатів виконання Проекту в суспільній практиці.

Наукові положення, отримані в процесі реалізації гранту, доведені до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій можуть слугувати науково-методичним підґрунтям нової антикризової фінансової політики розвитку територій та слугуватимуть напрямами модернізації державної політики стимулювання сталого поступу територіальних громад та регіонів.

Примітка: Анотований звіт не містить відомостей, заборонених до відкритого опублікування

Науковий керівник Проекту

Провідний науковий співробітник

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені

М.І. Долишнього НАН України»

Галина ВОЗНЯК

(підпис)